

VARA KOMMUN

Biblioteksplan för Vara kommun

Kulturplan för Vara kommun
2017-2021

Bilaga 4

Innehållsförteckning

Inriktningsmål	1
Bakgrund	1
Bibliotekens infrastruktur i Vara kommun	3
Vara folkbibliotek	3
Skolbibliotek	3
Övrigt.....	4
Öppenhet och tillgänglighet för alla	4
Prioriterade insatser Utmaningar i Vara kommun	4
Ungdomar	4
Nyanlända.....	4
Behov av särskilda insatser Tillgänglighet	4
De digitala möjligheterna	5
Läsa, förstå och uppleva	5
Demokratisk utveckling	6
Uppföljning och revidering	6
Medieurvalsprinciper för Vara kommuns bibliotek.....	7

BIBLIOTEKSPLAN 2017-2020

VARA VÅGAR!

I Vara finns det goda livet, hos oss är alla välkomna, här ser vi lite längre. Vi bygger för framtiden!

Vara kommuns vision ur Strategisk plan 2016-2019.

Inriktningsmål

Det finns ett sammanhang för varje människa i Vara kommun.

Det livslånga lärandet och det offentliga samtalet i kulturlivet behövs i en levande demokrati.

- Förutsättningarna för utveckling av ett rikt kulturliv stärks och bidrar till att kommunens vision och mål nås.
- Det kulturella området där idrott och friluftsliv ingår bidrar starkt till hela kommunens utveckling.
- Biblioteken är positiva, självklara och välkända mötesplatser med fokus på litteratur och läsning, information och kunskapsspridning, bildning och diskussion, kreativitet och kultur.
- Biblioteken är nav i det demokratiska samhället och alla kan ta del av bibliotekets tjänster utifrån individuella behov och önskemål.
- I det livslånga lärandet finns biblioteken som stöd till den formella utbildningen (som ger formella meriter) och informella folkbildningen (planerad verksamhet utan formella meriter) och har en egen roll i den oformella bildningen (som följer en individuell håg).
- Kommunens verksamheter har likvärdiga möjligheter att ge barn och vuxna stöd i bildningsgången via bibliotek.
- Folkbibliotekens verksamhet vänder sig i första hand till boende och studerande i Vara kommun, men också till personer som under kortare eller längre tid finns i kommunen utan att vara boende här.
- Planen ger en tydlig bild av bibliotekens verksamheter och framtida prioriteringar som en lokal tillämpning av bibliotekslagen.

Bakgrund

Biblioteksplanen utgår från människors behov av biblioteksverksamhet, från de allra yngsta till de äldsta.

På ett nationellt plan regleras kommunens biblioteksverksamhet av bibliotekslagen¹ och skollagen². Där framgår att kommunerna har ansvar för folk- och skolbiblioteksverksamheterna och för att anta en lokal biblioteksplan för styrning och samordning.

Planen antas av kommunfullmäktige som en del av kommunens kulturplan.

Det statliga uppdraget poängterar bibliotekens roll i det demokratiska samhällets utveckling genom deras roll som informationsförmedlare för fri kunskaps- och åsiktsbildning. Biblioteken främjar litteraturen men även bildning, upplysning, utbildning, forskning och kulturell verksamhet i ett bredare perspektiv.

Biblioteken är ett av de mest etablerade exemplen på formaliserad delningsekonomi. Effekten är större spridning av läsning, lärande och bildning när många kan dela på samma resurs.

Biblioteksverksamhet ska enligt bibliotekslagen ägna särskild uppmärksamhet åt

- barn och ungdomar
- personer med funktionsnedsättning
- personer med annat modersmål än svenska
- nationella minoriteter

Samhällets informationsflöden har vuxit enormt under de senaste 25 åren. Kunskapsbildningen visar sig ha svårt att hänga med. Att ha läsförmåga är inte samma sak som att förstå vad man läser. Bildningsnivån tycks gå ner och samtalstonen i det offentliga rummet bli skarpare och mer känslotyrd. Demokratin trängs av kommersiella intressen och en växande misstänksamhet mot allt som är annorlunda. Samtidigt växer kultursektorns roll när de kreativa processerna kallas in för att utveckla det offentliga samtalet eller berika näringslivet med nya vinklingar. Medie- och informationskunnighet (MIK) är kunskaper och färdigheter som krävs i dagens mediemiljö för att kunna söka, värdera och ta tillvara information som förmedlas via digitala kanaler, en kompetens som förmedlas till alla via biblioteken.

Med utgångspunkt i lagstiftning och myndighetsutövning från skolverk och skolinspektion är det viktigt att biblioteken i Vara kommun i sina roller bedrivs på ett likvärdigt sätt utifrån brukarperspektivet. I grunden har folk- och skolbibliotek olika uppdrag och därmed också olika arbetssätt och delvis olika målgrupper. Samverkan på likvärdiga villkor ger verksamheterna möjlighet att utveckla kvalitet och kvantitet till gagn för barn och unga, som elever i skolan och på deras fritid. Biblioteken utgör en länk mellan världen i skolan och världen i världen.

---

¹ Bibliotekslagen (2013:801)

² Skollagen (2010:800)

Bibliotekens infrastruktur i Vara kommun

Vara folkbibliotek

Vara folkbibliotek är en sammanhållen organisation som består av huvudbiblioteket i Vara och tre filialer med placering i Vedum, Kvänum och Stora Levene. Alla enheter samverkar aktivt med varandra och med andra bibliotek i regionen och landet för att möta efterfrågan på litteratur och läsning.

Målgrupp för folkbiblioteken är allmänheten. Behoven av biblioteksverksamhet är beroende av målgrupp, från små barn, ungdomar, nyanlända, vuxna, studenter och yrkesarbetande till personer i övergång mellan arbetsliv och pensionärsliv och äldre. Människor har olika behov i olika livsfaser. Studier, sjukdom, föräldraskap, livskriser, vårdbehov, krav från arbetsliv, vård om andra eller egen utveckling är några faktorer som påverkar behoven.

Folkbiblioteken är också en resurs för andra kommunala enheter, föreningsliv och folkbildningens organisationer. Lokala initiativ av många slag samverkar med folkbiblioteken på olika sätt.

Största utmaningarna i verksamheten är relaterade till socioekonomiska faktorer, utbildningsnivåer och geografiska avstånd.

Folkbiblioteken har i Vara en roll i informationen till besökare. Kommunens konsumentrådgivning tillhör också biblioteksorganisationen.

Kulturchef eller motsvarande ansvarar för verksamheten som ligger inom Kulturenheten och under Bildningsnämnden.

Skolbibliotek

Skolbibliotek finns vid varje skola 1-9 (förutom Nästegårdsskolan) och gymnasieskolan. Gymnasieskolan bemannas av deltidsanställd yrkesutbildad bibliotekarie. I övrigt sköts skolbiblioteken i Vara kommun av lärare.

Skolbiblioteken är en del av respektive skolas pedagogiska verksamhet och bildningsnämndens ansvar. Skolbiblioteksverksamheten varierar beroende på lokala prioriteringar och förutsättningar. I Vedum och Levene är skolbiblioteket lokal- och mediamässigt integrerade (inkluderar inte personal) med skolan, som betalar för nya medier till skolbiblioteksändamål. De andra skolorna har egna bibliotek/boksamlingar på respektive skola.

Största utmaningarna i verksamheten är att arbeta fram en gemensam målbild vad gäller uppdrag, innehåll och mätbara mål samt en gemensam organisation för kostnadseffektivisering och kunskapsutbyte vad gäller skolbibliotekens roll i det pedagogiska arbetet.

Rektor ansvarar för att elever och personal har tillgång till skolbibliotek som en del av ansvaret för arbetsmiljö. Skolororganisationen ligger under Bildningsnämnden.

Övrigt

Vara Folkhögskola är en regional folkhögskola i Vara tätort. Skolan har ett skolbibliotek.

Öppenhet och tillgänglighet för alla

Tillgänglighet står högst upp på bibliotekens prioriteringslista i Vara kommun. Brukarnas upplevelse av god service är en bra indikator på upplevelsen av tillgänglighet. Särskilt fokus läggs på invånare som sällan eller aldrig nyttjar bibliotek. För att på ett brett sätt nå ut till fler och komma i kontakt med sällananvändare synliggörs biblioteken även utanför bibliotekslokalerna. Det sker bland annat med hjälp av riktad marknadsföring och uppsökande verksamhet.

Biblioteken behöver känna sin målgrupps önskemål och synpunkter och genomför därför undersökningar för att skapa kunskap om varför människor väljer eller väljer bort biblioteken.

Utmaningar i Vara kommun

Ungdomar

Kultur med fokus på språk och kommunikation är viktigt för unga människor i ett modernt samhälle. Ungdomar tillhör gruppen sällanbesökare på kommunens folkbibliotek samtidigt som unga är en prioriterad grupp i lagstiftningen. Vara kommun lyfter särskilt ungas situation ur ett folkhälsoperspektiv där sammanhang och delaktighet är viktiga begrepp. Biblioteken spelar här en viktig roll.

Alla barn och unga i Vara kommun har likvärdiga möjligheter att tillägna sig MIK-kompetens under sina skolår.

Nyanlända

Biblioteken är viktiga för att ge stöd och service till nyanlända i Vara kommun. Biblioteken tillhandahåller inte bara litteratur och läsning på många språk utan samverkar även med andra aktörer för att bidra till integration och inkludering då nyanländas informationsbehov är mycket stort. Statens insatser för litteratur på andra språk än svenska har minskat måste andra former för samverkan utvecklas mellan kommuner och bibliotek för att tillgodose nyanländas behov av litteratur och information.

Tillgänglighet

Biblioteksverksamhet finns enligt lag tillgänglig för alla och omfattar även personer som på grund av ålder, sjukdom eller funktionsvariationer har svårt att ta del av bibliotekens resurser. Hemmavarande föräldrar med små barn eller människor som helt eller delvis distansarbetar från hemmet är andra exempel på biblioteksbehov utifrån andra platser. Genom mobila lösningar och uppsökande verksamhet har biblioteken möjlighet att nå ut till fler, oberoende av var i kommunen de bor. Digitala lösningar är exempel på

modern kommunikation och distribution som kräver teknisk utrustning och fungerande kommunikationer. Digitala lösningar är däremot inte alltid lösningen på det pedagogiska uppdraget.

Personer som beviljats hjälp att klara den dagliga livsföringen erbjuds hjälp att ta till sig bibliotekens verksamhet inom ramen för stödinsatsen. Vara kommuns levande landsbygd innebär att dessa personer bor spridda över kommunen och att lösningarna för kommunikation och distribution måste vara individanpassade.

De digitala möjligheterna

Biblioteken är inte bara inkluderande och tillgängliga i det fysiska rummet utan även digitalt. Behovet av MIK-kunskaper³ hos allmänheten är stort då ambitionen är att alla ska kunna delta i det digitala samtalet och ta del av det enorma och föränderliga digitala utbudet. För att kunna uttrycka egna åsikter, värdera information, förmedla kunskap och intryck från den egna verkligheten kan kommunikationen baseras på ord, bild, musik eller något annat uttryck. För att freda den personliga integriteten och stävja oönskad aktivitet på Internet krävs både kunskap och mognad av användarna.

Biblioteksverksamhet är MIK-stödande i sig men har också uppdraget att vidga den digitala delaktigheten i samhället när digital kommunikation och information i möjligaste mån görs tillgänglig för alla. I Vara kommun är en hög andel av hushållen anslutna till bredband. Det underlättar digital tillgänglighet men ökar inte nödvändigtvis MIK-kompetensen. Biblioteken följer den galopperande medieutvecklingen och utnyttjar de digitala möjligheterna för ökad delaktighet, tillgänglighet och kunskapsbildning. Uppdraget kräver en ändamålsenlig teknisk standard i utrustning och kommunikation för bibliotekens alla uppdrag och ständig fortbildning av personal.

Folkbibliotekets organisation med flera enheter med handledande personal tillgänglig på tillräckliga öppettider är en framgångsfaktor. Skolbibliotek med samma funktion i den pedagogiska verksamheten är en annan.

Läsa, förstå och uppleva

Ett modernt bibliotek bedriver en flexibel verksamhet, lyhörd för strömningar och tendenser i samhället.

Biblioteken är ett särskilt stöd i barns och ungas läsutveckling och bidra till läslust och kunskapssökande. Samma behov finns bland vuxna, som också är rollmodeller för barn och unga.

Folkbiblioteket inom sin kärnverksamhet och sitt kompetensfält skapar nya aktiviteter för att attrahera fler besökare och tillfredsställa behov och önskemål som dyker upp. Ett tätt samarbete inom hela Kulturenheten innebär att fler upptäcker folkbibliotekets möjligheter och tjänster, men samarbete behövs även med andra kommunala enheter liksom med föreningsliv och folkbildningens företrädare. Folkbibliotekens utgångspunkt

---

³ MIK = medie- och informationskompetens

är det personliga behovet medan skolbiblioteken utgår från det pedagogiska uppdraget och de individuella förutsättningarna.

I tillägg till traditionell biblioteksverksamhet (förmedling av information och läsoplevelser) arrangerar biblioteken exempelvis föreläsningar, tar emot utställningar, erbjuder konstupplevelser och bjuder in till interagerande aktiviteter som främjar kunskapsinhämtning, lust och inspiration. Metoderna anpassas efter de respektive uppdragen.

Arbetsätt från folkbiblioteket kan ärvas och anpassas till skolbiblioteksverksamhet. På samma sätt kan skolbibliotekens kompetens kring barns läsutveckling och läsförståelse delas av folkbiblioteket.

Demokratisk utveckling

Biblioteksverksamheten ger redskap och möjligheter till ett aktivt deltagande i det demokratiska samhället, det vill säga förmåga och vilja att lyssna, ifrågasätta, göra sin röst hörd, argumentera och ta till sig kunskap i ett livslångt lärande. Den ska ge insikter och förmedla respekt för andras åsikter, insikter och röst i det offentliga samtalet.

I strävan efter tillgänglighet för alla och i kraft av att vara en av demokratis hörnstenar utvecklar Vara folkbibliotek sitt samarbete med andra aktörer inom såväl föreningsliv, näringsliv som civilsamhälle.

Vara folkbibliotek fördjupar samarbetet med Skaraborgs samtliga bibliotek för att öka tillgängligheten till ett större utbud över kommungränser till gagn för Vara kommuns invånare.

Kunskap bygger inte bara på skriftlig information utan också på andra källor och erfarenheter. Den finns också i intellektets samspel med kroppen, som kan förmedla uttryck och åsikter på andra sätt än via ord. Många kulturformer och konstarter är informationsbärande på ett emotionellt plan.

Handskicklighet är en praktisk konsekvens av kunnande som det skrivna eller talade ordet är en teoretisk. Många människor har lättare att förstå komplicerade förhållanden genom att arbeta med sina sinnen och kroppens muskler. Resultaten av processer för förståelse är lika värdefullt oavsett hur man nått dem.

Folkbiblioteken är en del i den folkbildande traditionen. En framtida möjlighet för folkbiblioteken är en öppnare folkbildarroll där handens kunskap är en metod för lärande i det livslånga perspektivet.

Bibliotekens arbetsätt är prestigelöst och transparent. Innehållet präglas av allsidighet och kvalitet. Besökare uppmanas att påverka verksamheten.

Uppföljning och revidering

Biblioteksplanen är en del av Vara kommuns kulturplan och gäller från 2017 tills ny plan antas 2021. Uppföljning och utvärdering följer kulturplanens i övrigt.

Medieurvalsprinciper för Vara kommuns bibliotek

Vara kommuns bibliotek har som mål att främja kunskapsbildning och kulturell delaktighet oavsett geografisk eller social hemvist, ålder, kön, hälsotillstånd eller ursprung.

Bibliotekens innehav av medier är en förutsättning för bibliotekens arbete inom informationsförmedling och kultur.

Biblioteken som värdeneutrala institutioner är byggda på demokratiska värderingar om allas lika värde (FNs deklaration om mänskliga rättigheter). De garanterar yttrande- och åsiktsfrihet samtidigt som de skyddar den enskildes rätt till personlig integritet.

Biblioteken tillhandahåller medier och handledning/rådgivning för informationsbehov och kulturella upplevelser.

Samlingarna/informationsutbudet präglas av bredd och kvalitet. Urvalet grundar sig på kommunens struktur, biblioteksenheternas respektive inriktning och på brukarnas efterfrågan utan att frånga kvalitetsaspekten så som den kan uttryckas i termer av verkshöjd, språklig nivå och, för facklitteratur och handledning/rådgivning, saklighet och relevans.

Samlingarnas sammansättning grundas på professionell bedömning av kvalitet, efterfrågan och nytta. Material som har verkshöjd köps ofta in på efterfrågan. Material som inte köps in på grund av kvalitetsbrister lånas inte heller från andra bibliotek eller tas emot som gåva.

Bibliotekens samlingar tillhandahåller ett komplement och alternativ till det kommersiella utbudet. Bibliotekens handledning/rådgivning skall ta sin utgångspunkt i brukarens behov.

Biblioteken bevakar och främjar nyheter i informations- och medieutbudet och på informationsteknikområdet med syfte att underlätta medborgarnas tillgång och delaktighet till information och kultur. Biblioteken tillhandahåller olika typer av resurser beroende på brukarens behov.

Biblioteken utgör ett offentligt rum där människors vilja att uttrycka sig, konstnärligt eller på annat vis är grunden för samtal. Kombinationen med information som är fri för alla gör biblioteken till en hörnsten i den demokratiska processen.